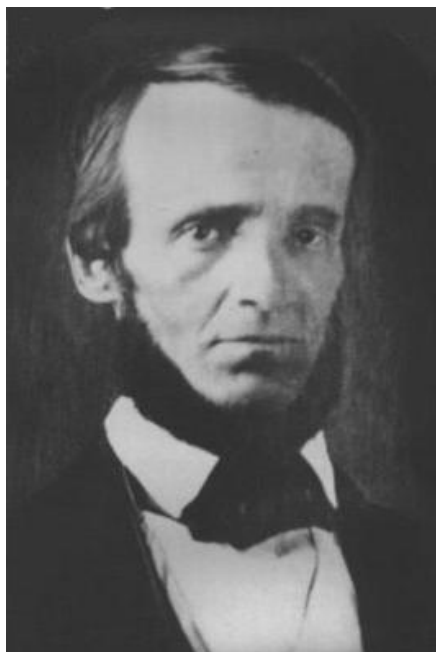

หมอปลัดเล.. หมอเทวดาที่มาทำงานในสยาม

หมอบรัดเลย์ ในวัยหนุ่ม

แพทย์ที่จบแพทยศาสตรบัณฑิต ถูกบันทึกในประวัติศาสตร์ของสยามว่าเข้ามาทำงานเป็นแพทย์คนแรก ๆ และโดดเด่นที่สุด คือ นายแพทย์ แดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley M.D.) เป็นชาวอเมริกันครับ โดยเข้ามาในปลายรัชสมัยในหลวง ร.3

บรัดเลย์ เกิดเมื่อ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2345 ที่เมือง มาเซลลัส (Marcellus) รัฐนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาเมื่อตอนอายุ 20 ปี แดน บรัดเลย์ ป่วยหนักและเกิดอาการหูหนวกไม่ได้ยินเสียง ซึ่งเป็นความทุกข์ทรมานแสนสาหัส แดน บรัดเลย์ใช้เวลาสวดมนต์ภาวนาในโบสถ์ขอให้หายจากอาการป่วย เขาก็มีอาการทุกอย่างเพื่ออุทิศตนให้พระคริสต์ ต่อมาราว 2 ปี แดน บรัดเลย์กลับหายเป็นปกติราวกับปาฏิหาริย์ เขามานะสุดชีวิตอ่านหนังสือแล้วไปสอบเข้าเรียนแพทย์ เพื่อจะอุทิศชีวิตให้พระคริสต์ แดน บรัดเลย์ จบการศึกษาได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตจากมหาวิทยาลัย นิวยอร์ก เมื่อ เมษายน พ.ศ. 2376 หมอบรัดเลย์ แต่งงานและเดินทางพร้อมภรรยาชื่อ Emilie Royce ลงเรือข้ามมหาสมุทรมาขึ้นที่เกาะสิงคโปร์ และต้องพักบนเกาะสิงคโปร์นาน 6 เดือนเนื่องจากมีพายุคลื่นลมแรงเป็นอันตราย และเมื่อมีเรือโดยสาร หมอและภรรยาจึงออกเดินทางจากสิงคโปร์มุ่งหน้ามาสยาม

เคราะห์ร้ายตามมารังควาญ เรือลำนั้นโดนโจรสลัดปล้นในทะเลระหว่างทางจนหมดตัว ลูกเรือที่เดินทางมาโดนฆ่าทิ้งทะเล 4 คน หมอบรัดเลย์ เข้ามาถึงบางกอก เมื่อ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2378 ขอพักอาศัยอยู่กับมิชชันนารีอเมริกันชื่อ จอห์นสัน แฉวๆ วัดเกาะ สัมพันธวงศ์ หมอหนุ่มอเมริกันจัดตั้ง “โอสถศาลา” เพื่อเป็นสถานที่รักษาโรค แจกหูกยาสารพัดโดยไม่คิดมูลค่า ขอเพียงคนไข้บริจาคเอกสารเผยแพร่คริสต์ศาสนาติดมือกลับไปด้วยก็ชื่นใจแล้ว หมอบรัดเลย์ ขยันขันแข็ง มีคนไข้ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวจีนในย่านวัดเกาะ และชุมชนใกล้เคียงเป็นคนไข้หลัก ชาวสยามออกเสียงเรียกหมอคนนี้นักปากเรียกว่า “หมอปลัดเล”

หมอปลัดเล เป็นแพทย์แผนใหม่ที่ต้องบุกเบิก หมอต้องเร่งสร้างศรัทธาให้ได้ เนื่องจากชาวสยามยังไม่เชื่อถือ เขาขยันตัวเป็นเกลียว ทำงานร่วมกับมิชชันนารีท่ามกลางอุปสรรคมากมาย โอสถศาลา ของปลัดเล หมอที่หนาวเหน็บ คึกคักได้รับการยอมรับว่า กินยาของหมอแล้วหายดีทุกราย อยู่ไปอยู่มาทางราชการสยามเกิดความไม่สบายใจที่ชาวจีนต่างศรัทธาในตัวหมอฝรั่ง ทางราชการเกรงว่าอาจจะทำให้ชาวจีนเหล่านี้เกิดกระด้างกระเดื่องเรื่องศาสนาและการปกครอง จึงกดดันให้เจ้าของที่ดินขับไล่หมอปลัดเล ให้ย้ายโอสถศาลาออกจากพื้นที่ข้างวัดเกาะ (วัดสัมพันธวงศ์) ปลัดเล จึงต้องย้ายไปเช่าที่ใกล้โบสถ์วัดช่างดาครุฑ สร้างห้องแถวเล็ก ๆ เปิดทำการโอสถศาลาอีกครั้งเมื่อ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2378

13 มกราคม พ.ศ. 2380 ปลัดเล ได้มีโอกาสแสดงความเป็นแพทย์ ครั้งประวัติศาสตร์ เมื่อพระสงฆ์รูปหนึ่งในวัดไปจุดพลูในงานฉลอง พลุระเบิดคามือ ทำพระแขนขาด มีคนตาย 8 คน หมอปลัดเล จึงใช้เครื่องมือแพทย์ ตัดแขน เย็บแผล ซึ่งยังไม่มียาสลบ ทำให้ผู้คนทั้งหลายได้ประจักษ์ ผลคือพระภิกษุที่ถูกตัดแล้วยังมีชีวิตต่อไป

ถือเป็นการผ่าตัดด้วยวิชาแพทย์แผนใหม่ครั้งแรกในสยาม หมอปลัดเล แสดงฝีมืออีกครั้ง โดยผ่าตัดเอาก้อนเนื้ออกขนาดเท่ากำปั้นออกจากหน้าผากของชายชราผู้หนึ่งที่ทนทรมานมานานับ 10 ปี การผ่าตัดเป็นไปด้วยดี คนไข้หายเป็นปกติ มีแผลเป็นเล็กน้อย ชาวสยามชื่นชมโสมนัสยิ่งนัก เมื่อชาวสยามไว้น้ำใจเชื่อใจ หมอฝรั่งขยายผลโดยผ่าตัดอกระຈก ฉีดวัคซีน

ปลัดเล พุ่มเทรื่องการรักษาคนไข้จนมีชื่อเสียงได้รับการยอมรับจากชาวสยาม นางเอมิลี ภรรยาที่เรียกกันว่า แม่หม่ม เข้าไปเป็นครูสอนภาษาอังกฤษในวัง ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเรื่อย ๆ เงินทองร่อยหรอ ไม่มีใครสนับสนุน หมอจึงต้องมองหางานเสริมเพื่อหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว มาซื้อยาและอุปกรณ์ทางการแพทย์

ข่าวร้ายที่มาจากอเมริกาตามมาหลอกหลอนโดยแจ้งว่า หน่วยงานด้านกิจการศาสนาในอเมริกา ขอยุติการสนับสนุนภารกิจของมิชชันนารีในสยาม และขอให้ยกทีมเดินทางกลับอเมริกา คณะมิชชันนารีที่เดินทางกลับอเมริกาได้ทิ้งเครื่องพิมพ์ (แท่นพิมพ์) ภาษาอังกฤษไว้ให้หมอดูต่างหน้าในขณะที่หมอปัตเล กำลังจะหมดตัว

หมอปัตเล ทุ่มเทพประดิษฐ์ตัวพิมพ์อักษรไทยขึ้นเป็นครั้งแรกเป็นผลสำเร็จ หมอต้องการจะใช้แท่นพิมพ์เอกสารนี้เป็นทุนรับจ้างพิมพ์งานทางราชการสยาม ประวัติศาสตร์บันทึกว่า หมอปัตเลคือบิดาแห่งการพิมพ์ของสยาม เคารพกรรมของหมอกจากอเมริกายังคงโหมกระหน่ำไม่หยุด นางเอมิลี บรัดเลย์ ภรรยาคุณหมอที่เป็นครูสอนภาษาอังกฤษให้ราชสำนักสยามมานาน 10 ปีล้มป่วยและเสียชีวิตด้วยวัณโรค หมอบรัดเลย์เคืองแค้น ชีวิตแสนระทมที่พ่ายโหมกระหน่ำถึงขั้นสูญเสียภรรยาสุดที่รัก จึงพาลูก 4 คนที่เกิดในสยามกลับไปอเมริกาเพื่อตั้งหลักชีวิตให้ลูก ๆ 3 ปีเศษในอเมริกา หมอบรัดเลย์หาโรงเรียนให้ลูก ดันรหาเงินทุนสนับสนุนจากสมาคมมิชชันนารีอเมริกันเป็นผลสำเร็จ คุณ หมอบรัดเลย์พบรักใหม่กับ ซาร่าห์ บลัคลีย์ (Sarah Blachly) บัณฑิตสาวที่จบจากวิทยาลัย โอเบอร์ลิน รัฐโอไฮโอ (Oberlin, Ohio) แต่งงานอีกครั้งแล้วหอบหิ้วกันลงเรือกลับมาสยามประเทศ เพื่อทำงานที่ค้างไว้ในสยามเมื่อ 3 ปีก่อน กลับมาสยามคราวนี้ หมอปัตเล ผลิตหนังสือพิมพ์ภาษาไทยฉบับแรก ชื่อ แบงคอก รีคอร์ดเดอร์ (Bangkok Recorder) รายปักษ์ เป็นบรรณาธิการเอง เขียนบทความเอง ในหลวง ร.4 ทรงเขียนบทความเชิงสนทนากับหมอฟ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์นี้ เอกสารต่างๆ ที่หมอปัตเล รับจ้างพิมพ์ เป็นผลให้ชาวไทยได้ทราบเรื่องราวในประวัติศาสตร์มาจนถึงทุกวันนี้ โดยเฉพาะการพิมพ์ราชกิจจานุเบกษา ฉบับแรกของสยามเมื่อ 15 มีนาคม พ.ศ. 2401 ซาร่าห์ บรัดเลย์ ทุ่มเทพชีวิตจิตใจกับการสอนภาษาอังกฤษให้กับบุคคลสำคัญในราชสำนัก ส่วนหมอปัตเลอันเป็นที่รักของคนบางกอก ริเริ่มการปลูกฝิ่นที่ต้องนำเข้าเชื้อหนองจากอเมริกา เพื่อนำมาปลูกฝิ่นรักษาชีวิตชาวสยามในขณะที่ฝิ่นกำลังระบาดฆ่าคนทั้งโลก

ชาวสยามในยุคนั้นไม่มีใครเชื่อเรื่องการปลูกฝิ่นด้วยเชื้อหนอง จนต้องปลูกฝิ่นให้กับชาวต่างชาติในบางกอก และเผยแพร่ในราชสำนักและเมื่อเห็นว่าป้องกันฝิ่นได้จริง ชาวสยามจึงยอมปลูกฝิ่น ในหลวง ร. 3 พอพระทัยยิ่งนัก ทรงพระราชทานเงินรางวัลให้หมอปัตเล จำนวน 3 ชั่ง (ประมาณ 250 บาท) หมอปัตเล ได้มีโอกาสเข้าไปทำคลอดในราชสำนักหลายครั้งจนเป็นที่ไว้วางใจในวิชาการแพทย์แบบตะวันตก หมอพยายามให้ความรู้หมอตำแยที่ทำคลอดแบบดั้งเดิม และร้องขอให้งดการอยู่ไฟหลังคลอดของหญิงชาวสยาม เนื่องจากเป็นความทรมานที่ไม่เกิดประโยชน์

หมอฝรั่งท่านนี้ลงทุนเขียนภาพสอนชาวสยามให้ความรู้เรื่อง มดลูก การปฏิสนธิ การตั้งครรภ์ เรื่องการมีระดู ให้ความรู้กับทุกคนว่าการมีประจำเดือนไม่เกี่ยวกับข้างขึ้น-ข้างแรมหรือเป็นไปตามดวงจันทร์โคจรตามที่ชาวสยามเชื่อมาตลอด ให้ความรู้เรื่องน้ำคาวปลา ฯลฯ และพิมพ์หนังสือชื่อ คัมภีร์ครรภ์รักษา (สะกดแบบดั้งเดิม ที่หมอปดัดเลใช้) เพื่อแก้ปัญหาค่าเสียชีวิตของทารก และในที่สุดจึงมีการตั้งโรงเรียนผดุงครรภ์ขึ้นเป็นครั้งแรกในสยาม หมอปดัดเล ไม่เคยหยุดนิ่ง หมอยังไปซื้อต้นฉบับ นิราศลอนดอน จาก หม่อมราโชทัย (ม.ร.ว. กระจ่าง อิศรางกูร) ซึ่งเป็นลูกศิษย์เรียนภาษาอังกฤษกับหมอเป็นเงินถึง 400 บาท แล้วนำมาพิมพ์จำหน่ายให้คนไทยได้อ่าน นับเป็นการซื้อ-ขายลิขสิทธิ์ ครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทย หนังสือสามก๊ก แบบเรียนจินตามณี หนังสือเรียนที่ไม่เคยมีมาก่อนล้วนเป็นผลงานความริเริ่มของหมอปดัดเล ทั้งสิ้น

6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2395 ในหลวง ร.4 พระราชทานที่ดินให้หมอปดัดเล และพวกมิชชันนารี เข้าปลูกบ้านพักและสร้างโรงพิมพ์บริเวณปากคลองบางกอกใหญ่ ข้างป้อมวิชัยประสิทธิ์ (ปัจจุบันอยู่ในเขตบางกอกใหญ่) เพื่อตอบแทนคุณความดีที่ทั้งปวง ในหลวง ร. 4 เสด็จไปสนทนาภาษาอังกฤษและเรื่องราวความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์กับคุณหมอและหม่อมราชวงศ์ที่บ้านหลังนี้บ่อยครั้ง

หมอบรัดเลย์ เสียชีวิตลงเมื่อ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2416 เมื่ออายุ 69 ปี มีลูกกับนางซาร่าห์ 5 คน ทุกคนเกิดในสยามประเทศ นางซาร่าห์ คงพักอาศัยในบ้านดังกล่าวโดยไม่ได้กลับไปอเมริกาเลยตลอดชีวิต เธอเสียชีวิตลงเมื่อ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2436 ตอนอายุ 75 ปี เธอใช้ชีวิตในสยามยาวนาน 43 ปี ลูกของเธอ 4 คนเดินทางกลับไปใช้ชีวิตในอเมริกา ส่วนไอรีน (ชาวสยามเรียกว่า หม่อมหลิน) ลูกสาวคนหนึ่งของหมอปดัดเลอาศัยในบ้านหลังนี้ต่อไปจนเสียชีวิตด้วยโรคชรา และมอที่ติดดังกล่าวให้กองทัพเรือ

หมอบรัดเลย์ อุทิศชีวิตให้กับการทำงานในสยามประเทศ ช่วยปกป้องรักษาชีวิตชาวสยามไว้จำนวนมาก สร้างสิ่งที่ตั้งตามทั้งปวงตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งๆ ที่ไม่ได้เกิด ไม่ได้เรียนในประเทศนี้ ไม่ได้เป็นหนี้บุญคุณใครในประเทศนี้ เป็นผู้ให้เพื่อต้องการสร้างความดีงามโดยไม่หวังผลตอบแทน เมื่อสิ้นชีวิตแทบไม่มีอะไรสะสม จดหมายเหตุพระราชกิจรายวันของในหลวง ร.5 ทรงบันทึกว่า “ ได้ส่งเงินให้ท่านกาพย์ซื้อของและให้ช่วยในการก่อชุดศพหมอปดัดเลที่เงินยังขาดอยู่ 120 บาท ให้ทำรั้วเหล็กล้อมที่ฝังศพ 200 เหรียญ ” (ข้อมูลจาก ส.พลายน้อย)

ที่ฝังศพของหมอฝรั่งใจบุญท่านนี้อยู่ที่ป่าช้าวัดดอน เป็นที่รวมฝังศพของพวกโปรแตสแตนท์ ในเขตยานนาวาครับ หมอบรัดเลย์ สัตบุรุษที่คนไทยควรรู้จักและยกย่องสรรเสริญ

เอกสารอ้างอิง

นิพัทธ์ ทองเล็ก. (2559, 27 กันยายน). หมอปลัดเล.. หมอเทวดาที่มาทำงานในสยาม. ศิลปวัฒนธรรม.
https://www.silpa-mag.com/old-photos-tell-the-historical-story/article_2849